

## คุณหญิงจีน ศิลปบรรเลง

คุณหญิงจีน ศิลปบรรเลง เป็นนักดนตรีและเป็นครูดนตรีไทยที่มีความรู้ความสามารถในการเล่นดนตรีไทยและขับร้องเพลงไทยดีเยี่ยมท่านหนึ่ง นอกจากนั้นท่านยังมีความรู้ทางด้านนาฏศิลป์อีกด้วย เป็นผู้ออกแบบสร้างเครื่องละครและออกแบบเครื่องแต่งกายละครพันทางหลายเรื่อง ท่านเป็นผู้หนึ่งที่พยายามทำงานด้านการอนุรักษ์ ส่งเสริมและเผยแพร่วิชาดนตรีไทยตลอดชีวิตการทำงานของท่าน

คุณหญิงจีน ศิลปบรรเลง เกิดเมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2449 เป็นบุตรของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) และนางโชติ ศิลปบรรเลง (หุราพันธ์) (ดูเรื่อง “หลวงประดิษฐไพเราะ” ในสารานุกรมศึกษาศาสตร์ ฉบับที่ 23 เดือน เมษายน 2544)

คุณหญิงจีน ศิลปบรรเลง สมรสกับนายประสงค์ ไชยพรรค มีบุตร 1 คน คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์มธุรส (ไชยพรรค) วิสุทธิกุล



## ประวัติการศึกษา

เริ่มเรียนหนังสือระดับประถมศึกษาที่โรงเรียนศรีจักรสง่างานสำเร็จชั้นมัธยมปีที่ 3 และได้ไปเรียนต่อชั้นมัธยม 4 ถึงมัธยม 8 ที่โรงเรียนราชินี (ปากคลองตลาด) แผนกภาษาอังกฤษและฝรั่งเศส

พ.ศ. 2523 ได้รับพระราชทานปริญญาการศึกษาคุณวุฒิปรัชญาศึกษาศาสตร์จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร และได้รับเชิดชูเกียรติ ให้เป็นศิลปินแห่งชาติในปี พ.ศ. 2530

นอกจากนั้นท่านยังเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจวิทยานิพนธ์และผลงานทางวิชาการของอาจารย์ที่ขอตำแหน่งทางวิชาการระดับผู้ช่วยศาสตราจารย์และรองศาสตราจารย์ สาขาวิชาดนตรีและนาฏศิลป์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒอีกด้วย

## ประวัติการทำงาน

หลังจากสำเร็จการศึกษาได้ก่อตั้งโรงเรียนเทวีบำรุง สอนวิชาสามัญครึ่งวันและสอนเกี่ยวกับวิชาการช่างสตรีครึ่งวัน เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจึงเลิกกิจการ

พ.ศ. 2477 ได้บรรจุเป็นข้าราชการครูที่โรงเรียนเบญจมราชาลัยและในปีเดียวกันนั้นรัฐบาลได้ตั้งโรงเรียนนาฏดุริยางค์ขึ้น คุณหญิงจีนได้ย้ายไปเป็นหัวหน้าฝ่ายดนตรีของโรงเรียนแห่งนี้

พ.ศ. 2497 โอนไปรับราชการในกรมการฝึกหัดครู กระทรวงศึกษาธิการ ดำรงตำแหน่งอาจารย์วิทยาลัยครูพระนคร

พ.ศ. 2505 ย้ายไปเป็นอาจารย์ประจำที่วิทยาลัยครูธนบุรีจนถึง พ.ศ. 2508 ก็ลาออกจากราชการ

## งานพิเศษ

หลังจากลาออกจากราชการแล้วท่านได้สอนพิเศษให้กับสถาบันต่างๆ หลายแห่ง อาทิ โรงเรียนเทพศิรินทร์, ชมรมดนตรีไทยครูสภา, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, วิทยาลัยครูธนบุรี,

โรงเรียนนายเรือ, โรงเรียนวัดบวรนิเวศ, คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, โรงเรียนเบญจมราชาลัย, โรงเรียนศรีอยุธยา เป็นต้น

นอกจากนี้ท่านยังเป็นผู้ออกแบบและสร้างเครื่องละครและออกแบบเครื่องแต่งกายละครพันทางที่แต่งเป็นชนชาติต่างๆ เช่น มอญ พม่า ลาว เขมร จีน ฯลฯ ทั้งหญิงและชาย รวมทั้งได้คิดออกแบบทรงผมตัวละครแต่ละชาติด้วย

## เครื่องราชอิสริยาภรณ์

คุณหญิงจีน ศิลปปรรเลง ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ดังนี้

1. เบญจมาภรณ์ช้างเผือก พ.ศ. 2485
2. จตุรถาภรณ์มงกุฎไทย พ.ศ. 2490
3. จตุตถจุลจอมเกล้า พ.ศ. 2519
4. ตติยจุลจอมเกล้า พ.ศ. 2524

## ผลงานที่มีต่อวงการศึกษาศิลปะ

คุณหญิงจีน ศิลปปรรเลง เป็นผู้ควบคุมวงมโหรีและเป็นผู้บรรเลงระนาดเอกของวงในสมัยรัชกาลที่ 7 ได้มีการก่อตั้งวงมโหรีหลวงขึ้น ท่านได้เป็นผู้ควบคุมวงมโหรีและเป็นผู้บรรเลงระนาดเอก

ในด้านการแต่งเพลง ท่านได้จัดทำและแต่งบทร้องเพลงวิทยุโรงเรียน, ได้แต่งขยายเพลง “ลาวสองคอน เถา” โดยขยายจาก 2 ชั้นขึ้นเป็น 3 ชั้น และตัด 2 ชั้นลงเป็นชั้นเดียวได้ครบเถา นอกจากนี้ยังทำทางร้องเพลงญี่ปุ่นจะอ่อนเถา และทำทางร้องเพลงลาวสวยรวย 3 ชั้น ด้วย ท่านเป็นผู้ที่มีความมุ่งมั่นในความเป็นครูที่ดี ได้แต่งบทเพลงที่มีเนื้อหาละเอียดเกี่ยวกับจริยธรรมและคำสอนต่างๆ ไว้มากมาย เพลงเหล่านี้เป็นที่นิยมใช้สอนในโรงเรียนโดยทั่วไป

## บั้นปลายของชีวิต

คุณหญิงจีน ศิลปปรรเลงได้ทำงานอนุรักษ์ ส่งเสริมและเผยแพร่วิชาดนตรีไทยด้วยการรวบรวมเพลง

เก่า โดยเฉพาะที่เป็นงานประพันธ์ของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ไว้ประมาณ 100 เพลง บันทึกเป็นโน้ตไทยแบบตัวเลข โน้ตสากล และได้บันทึกเสียงลงแถบบันทึกเสียงเพื่อเป็นการอนุรักษ์ส่งเสริมและเผยแพร่ต่อไป

นอกจากนั้นยังเป็นผู้ก่อตั้งมูลนิธิหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) เพื่ออนุรักษ์ ส่งเสริมและเผยแพร่ดนตรีไทยในทุกๆ ด้าน ท่านได้ทำงานด้านดนตรีไทยอย่างเต็มความสามารถ ทั้งยังปลูกฝังให้ลูกศิษย์สืบสานงานดนตรีไทยด้วยความรักในวัฒนธรรม ด้านนี้จนถึงวาระสุดท้ายของชีวิตเมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม 2531 มีอายุ 82 ปี

กาญจนา อินทรสุวานนท์

### บรรณานุกรม

- ภาควิชาดุริยางคศาสตร์ไทย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ที่ระลึกงานไหว้ครูดนตรีไทย ประสานมิตร. พ.ศ. 2538. (อัดสำเนา)
- มูลนิธิหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง). ที่ระลึก 80 ปี คุณหญิงจีน ศิลปบรรเลง. โรงพิมพ์พิมพ์เนศ, 2529.
- มูลนิธิหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง). อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ คุณหญิงจีน ศิลปบรรเลง ต.จ. โรงพิมพ์พิมพ์เนศ, 2534.
- ราชบัณฑิตยสถาน. สารานุกรมศัพท์ดนตรีไทย ภาคประวัตินักดนตรีและนักร้อง. อรุณการพิมพ์ 2542.